

موضوع:

بایستگی های اخلاقی و رفتاری زن در قبال شوهر

نگارندگان:

فاطمه کی شمس، مدینه صیدی، سمیرا شالو، سیده محبوبه موسوی، مرضیه کیانپور

آبان 1396

مقدمه

چکیده

ارزش اخلاقی حسنه

اخلاق در روابط اجتماعی و خانوادگی

اخلاق پسندیده

گذشت و عفو

وفاداری به عهد

روابط عاطفی

قناعت و کم توقعی

احترام به شوهر

اطاعت از شوهر

نظافت و آرایش

حفظ عفت

پرهیز از آزار شوهر ، تندخویی و بد زبانی و قهر کردن

عدم تصرف در اموال شوهر بدون اذن او

نتیجه گیری

منابع

دین مبین اسلام کاملترین دین است که تمام تکالیف دینی را در بردارد از جمله این تکالیف بایسته های اخلاقی و رفتاری زن در قبال شوهر است. همسری بر پایه ازدواج پدید آمده درباره ی کیفیت این رابطه اظهار نظرهای متفاوتی از منظر روان شناسی، جامعه شناسی وجود دارد و متون اسلامی نیز در این باره گفته های بسیاری دارند از جمله روایت ابن عباس از رسول اکرم (ص): به هر زنی که رسیدی از جانب من بگو که اطاعت از شوهر و اعتراف به حق او معادل جهاد در راه خداوند است. در نظریه اسلامی زن در قبال مرد و در جایگاه همسری وظایفی را بردوش دارد که با مطالعه رفتاری معصومانه حضرت زهرا(س) با امام علی (ع) در مسأله همسری به دست می آید که الگوی دینی همسری آن است که همه ی کارکردهای مورد انتظار زوجیت دیده شود. ما در این تحقیق که از روش کتابخانه ای استفاده کرده ایم مواردی از این وظایف اشاره کرده ایم و نتیجه می گیریم که با انجام صحیح وظایف خود در قبال همسران می توانیم زندگی توأم با آرامش داشته باشیم و مهمترین رضایت خداوند قرار بگیریم.

چکیده:

در این پژوهش وظایف زن نسبت به همسر در خانواده مورد تحقیق و جست و جو قرار گرفته است.

یکی از پرسش هایی که این نوشتار سامان داده وظایف زن نسبت به شوهر در خانواده است. از جمله وظایفی که در این مقاله به آن اشاره شده، وظایف اخلاقی زن نسبت به شوهر، اطاعت از همسر و خوب شوهر داری کردن، خوش اخلاقی، احترام، اظهار عشق و علاقه نسبت به شوهر، استقبال گرم از شوهر، تهیه غذای مناسب، زینت و آرایش برای شوهر و حفظ حجاب و عفت و پاکدامنی است.

نتیجه ای که حاصل شد نشان می دهد که عمل کردن زن به وظایف خود در خانواده نسبت به شوهر اهمیت بسزایی در تحکیم و کار آمدی خانواده دارد که انجام ندادن این وظایف می تواند بنیاد خانواده را فروپاشد و باعث جدایی زن و شوهر گردد و اگر بچه ای در این خانواده وجود داشته باشد آینده ای آن بچه را به تباهی بکشد.

کلید واژه: بایسته، اخلاق، آداب، رفتار و حق

زن و شوهر به خاطر خود و سعادت فرزندان، لازم است یک سلسله مسائل اخلاقی را، که قرآن مجید و روایات بر آن تاکید فراوان دارند، رعایت نمایند.

رعایت اخلاق حسنه و خودداری از زشتی های اخلاقی کار طاقت فرسایی نیست.

به کار گیری واقعیات اخلاقی و پرهیز از پلیدی های اخلاقی در مدتی اندک، ریاضت قابل تحملی است که ره سپردن در این راه الهی را بر انسان آسان و پیوند زناشویی را محکم و محبت به یکدیگر را استوارتر و درسی عملی برای دیگران بخصوص فرزندان خانواده است.

اجرای حقایق اخلاقی نسبت به یکدیگر، فضایی از صفا و صمیمیت، پاکی و سلامت، راحتی و امنیت، عشق و محبت به وجود می آورد و زندگی را در تمام شئون بر زن و شوهر از غسل شیرین تر می کند. (انصاریان، حسین، 1390، ص 233)

اخلاق در روابط اجتماعی و خانوادگی

در اسلام، سنگ بنای روابط سالم و حسنه انسان ها، بر پایه اخلاق بنا نهاده شده است و همواره در آیات، روایات و دستورهای دینی، اخلاق مد نظر شارع مقدس بوده است.

بر همین اساس در تنظیم روابط انسان ها قبل از آنکه آنها را به سمت حاکمیت قانون و حقوق سوق دهند، آن ها را به رعایت دستورات اخلاقی توصیه نموده اند. این ویژگی در خانواده که زیر بنای جامعه ی انسانی است، بیشتر رخ نمایانده است.

بر این اساس، اگر روابط زوجین به جای آنکه بر پایه ی حاکمیت اخلاق استوار باشد با ابزار حقوق اداره شود، سستی و سردی بر روابط اعضای خانواده سایه می گستراند و زندگی بی روح و تهی از نشاط و شادابی خواهد شد. (جوکار، محبوبه،

دین اسلام در همه ی روابط اجتماعی به شدت با خشونت مخالف بوده و دینی است مبتنی بر اساس رحمت و رافت _ از صفات خداوندی که اسلام در مقام خالق و مربی هستی معرفی میکند _ رحمت و عطف با بندگان و مخلوقات است.

(سالاری فر، محمد رضا، 1389، ص 105)

اساس زندگی زناشویی سازگاری، تفاهم و همکاری است. این مسائل تنها از پرتو داشتن ویژگی های اخلاقی مناسب فراهم می شود، مراد از این ویژگی ها، رفتارها و تعادل های مناسب در زندگی، سازگاری و مدارا با افراد است.

نکته مهم از دیدگاه اسلامی این است که حسن خلق نیز مانند ایمان، از شرایط لازم و ضروری ازدواج است.

به همین دلیل اولیاء دین آشکارا از ازدواج با افراد بد اخلاق منع کرده اند. برخی از ویژگی های اخلاقی در زندگی مشترک بیشتر تاثیر دارند و در مساله ازدواج باید به آنها بیشتر توجه شود، ویژگی هایی مثل: نجابت، صداقت، گذشت، خوش زبانی، حق پذیری، تواضع، وفاداری، سخاوت، شجاعت و.... حسن خلق یکی از ارکان مهم ایمان است. به همین دلیل بد اخلاقی نشانه ضعف ایمان به شمار می آید. باید توجه داشت که اگر پس از ازدواج روشن شود زن یا مرد ناسازگار و بد اخلاق است، شیوه برخورد با موضوع، با مرحله گزینش همسر تفاوت خواهد داشت. در رویارویی با این مشکل اگر بد خلقی به ناسازگاری شدید بین زن و مرد بینجامد، ادامه زندگی درست نیست. اما اگر بد خلقی کمتر باشد و گاهی روی دهد، صبر و مدارا و ادامه زندگی بهترین شیوه رویارویی با مشکل است. (سالاری فر، محمد رضا، 1389، ص 37)

رفق و مدارا بر چیزی قرار نگرفته، مگر آنکه به زیبایی اش افزود، و از چیزهایی گرفته نشد، مگر آنکه بد نمایش کرد.

حسن خلق از سعادت شخص است و بد خلقی از بدبختی او. سهل گیر باشید نه سخت گیر، گشاده رو باشید نه سبب نفرت

(حق شناس، سید جعفر، 1388، ص 98)

رسول الهی (ص) فرمود: «عملی نزد خداوند و رسولش محبوب تر از ایمان و نرم خوئی و رفق به بندگان نیست و عملی در پیشگاه حق و رسولش، مبعوض تر از شرک و خشن رفتار کردن با عباد خدا نیست».

توجه، طمع و کشش دیگران می شود خودداری می کند. همسر متعهد اگر با نامحرم همکار است، حدود شرعی را رعایت می کند که تا محبت همسرش بیشتر شود و خانواده اش مستحکم بماند. زن با حیا اگر آپارتمان نشین است، چهار چوب های شرعی را در نگاه ها و روابط بیشتر در نظر می گیرد. (سالاری فر، محمد رضا، 1394، ص 56)

امام صادق (ع) می فرماید: اگر زنی با مردی یک شوخی شهوت برانگیز کند، برای آن شوخی باید صد سال در جهنم باشد (باقری، ناصری نژاد، 1386، ص 305)

پوشش و حجاب به صورتی که زیبایی ها و زینت زن را بپوشانند و او را از چشم چرانی مردم هرزه و بی تربیت و آلودگان به شهوت حیوانی و حالات شیطانی حفظ کند، دستور قرانی و قانون الهی و تکلیفی انسانی و برنامه ای اخلاقی است. حجاب و پوشش اسلامی بهترین نوع آن چادر است، چادری که یادگار منبع عصمت و عفتی، حضرت فاطمه الزهرا (س) است، هیچ مانعی در راه دانش طلبی و کمال زن ایجاد نمی کند، بلکه او را از بسیاری از خطرات و دامهایی که حیوان صفتان در راه زیبا رویان و دختران و زنان جوان قرار داده حفظ می کند و پاکدامنی و سلامت و عفت و حیای او را برای شوهرش یا اگر ازدواج نکرده، برای آیند اش محفوظ می گذارد (انصاریان، حسین، 1390، ص 261)

پرهیز از آزار شوهر، تندخویی و بد زبانی و قهر کردن

گاه به دلیل فشارهای روانی و کشمکش در روابط زن و شوهران متوسل به تندخویی، بدزبانی و متهم کردن می شوند و فضای خانواده و مناسبات حاکم بر آن را تحت تاثیر رفتار خود قرار می دهند، این امر علاوه بر ایجاد فشار روانی مضاعف بر آنها، به فرزندان هم آسیب های روحی-روانی شدید وارد می کند، در صورتی که این نوع رفتار به رویه ای معمولی در زندگی آنان تبدیل شود، فرزندان شان را به سوی انحرافات اخلاقی و ناهنجاری های اجتماعی سوق خواهند داد. بر این اساس، در روایات به طو مکرر بر پرهیز از تندخویی، بدزبانی، متهم کردن در خانواده تاکید شده است چنانچه امام صادق (ع) می فرماید: ملعون است ملعون زنی که شوهرش را بیازارد و وی را غمگین و غصه دار کند و خوشبخت و سعادتمند زنی است که احترام شوهر را نگه دارد و وی را آزار نرساند و در هر حال از وی اطلاعات کند (جوکار، محبوب، بهار 1390، ص 105)

اول چیزی که بحث را از خانه می برد و شیشه محبت را می شکند ، تندخویی است، اختلاف تندی و پرخاشگری شیشه محبت را زود می شکند ، اگر زن در مقابل شوهر زبان دراز و پرخاشگر شد ، همان جمله اولش یک ضربه به احساس مرد می زند، اگر مرد تندخو شد همان فریاد و تندی او در مرتبه اول یک ضربه به محبت می زند و اگر خدایی ناکرده این تندخویی از طرف هر دو ادامه پیدا کند قطعاً شیشه محبت شکسته می شود و بالاتر بگویم محبه به نفرت و سنگدلی و قساوت مبدل می شود. رسول خدا می فرماید: این مادران که ایچنین دلبسته و مهربان به فرزندانسان هستند ، اگر با شوهرانشان بد رفتاری نمی کردند ، به آنها گفته می شود که بی حساب به بهشت بروید. رسول اکرم می فرماید: هنگامی که به معراج رفته بودم زنی را دیدم که به زبان خود اویزان بود و حمیم و آب داغ جهنم در حلقوم او فرو می ریخت ، آن زنی بوده که شوهر خود را اذیت کرده است (باقری طاقانکی، ناصری نژاد، 1386، ص 307)

یکی از شاگردان شیخ رجبعلی خیاط نقل می کند: زنی بود که شوهرش سید و از دوستان جناب شیخ بود ، او خیلی شوهر خود را اذیت می کرد ، پس از چندی آن زن فوت کرده ، هنگام دفنش شیخ حضور داشت ، بعد فرمودند: روح این زن جدل می کند که خوب ! مردم که مردم چطور شد! موقعی که خواستند او را دفن کنند اعمالش به شکل سگ درنده ای سیاهی شد ، همین که این زن فهمید که این سگ باید با او دفن شود ، متوجه شد که بلایی در سر زندگی بر سر خود آورده ، شروع کرد به التماس و التجاء و نعره زدن ! دیدم که خیلی ناراحت است لذا از این سید خواش مردم که حلالش کند ، او هم به خاطر من حلالش کرد ، سگ رفت و او را دفن کردند (باقری طاقانکی، ناصری نژاد، 1386، ص 31)

متهم کردن نیز اگر چه انعکاس ناراحتی زن یا مرد از بروز اختلاف ایجاد شده با همسر است ، ولی به جای حل مشکل زمینه تیره تر شدن روابط روحین را فراهم می آورد ، به همین دلیل پیامبر اکرم(ص)، قهر را سبب لعنت ملائکه بر فرد دانسته و می فرماید: (هنگامی که زنی دور از بستر شوهر شب را روز می کند ، فرشته ها تا صبح او را لعنت می کنند) از انجایی که ممکن است در هنگام مشاجره و اختلاف در خانواده ، زنان به دلیل احساسی و ارتباط محور بودنشان ، در مقایسه با مردان صفات ناشایستی همچون به زبانی و قهر کردن را داشته باشند در این موارد احادیث ، زن ها بیشتر مخاطب اند(جوکار، محبوبه، 1395، ص 106)

همان طور که در روایتی از رسول اکرم(ص) در مورد کیفر قهر با شوهر این طور می فرماید: هر زنی که با شوهرش قهر کند در حالی که خودش مقصر باشد، در روز قیامت با فرعون ، هامان و قارون در پایین ترین جای جهنم خواهد بود ، مگر آنکه توبه کند و به نزد شوهر برگردد.(باقری طاقانکی،ناصری نژاد ،1386، ص 310)

علاوه بر بعدهای اخلاقی ک بیان شد این وظیفه از نظر فقهی و حقوقی اهمیت زیادی دارد که تعالیم اسلام درباره چگونگی گفتار به روابط کلامی اعضای خانواده توجه ویژه ای دارد و همواره توصیه های زیادی دارد که از جمله این رفتارها این است که گفت و گوی اعضای خانواده باید با هم محترمانه باشد ، اهنک صدا باید ملایم باشد،همان طور که خداوند متعال زبان را نخستین نعمت پس از آفرینش انسان خوانده است و میفرماید:(خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ) انسان را آفرید و به او بیان آموخت (سوره الرحمن، آیه 3و4)

در این باره قرآن برای تشویق افراد صوت تشبیهی دارد که طبق آن فرد باید به ویژه در خانه صدای آرامی داشته باشد و آن را در موقعیت های مختلف حفظ کند، و از آن برای تحکیم خانواده و رعایت حق شوهر استفاده کند و از جمله این گفتارها این است ک زن و وشهر به بهترین نامی که هر یک دوست دارند صدا کنند و همچنین ابراز حبت و دوستی نسبت به اعضای خانواده با گفتار است که اهمیت ویژه ای دارد و به تعمیق روابط عاطفی کمک می کند ، رفتارهایی هستند که مانع برقراری روابط کلامی مناسب می شوند که اعضای خانواده علی الخصوص زن باید از آن ها دوری کند ، نق زدن، قطع حرف یکدیگر، جدال و بگو مگو در مورد امور کم اهمیت، تهدید، توهین، و اما روابط غیر کلامی که به چگونگی برخورد و رفتار افراد با همدیگر مربوط می شود و از جمله رفتارهای غیر کلامی شامل وضعیت بدن مانند قرار گرفتن در مقابل هم ، فاصله افراد از یکدیگر ، نشسته یا ایستاده حالات چهره مانند گشادگی یا در هم رفتگی ، حرکات بدن مانند:تماس های بدنی و تماس های چشمی با هم به تعامل خود آگاه یا ناخودآگاهی می پردازند . تعالیم اسلام روابط غیر کلامی اعضای خانواده نکته های مهمی که بیان می کنند آن حسن خلق است که در واقع به طرز روابط افراد با هم باز می گردد . (سالاری فر، محمد رضا ،1392، ص 79-82)

زنان در استفاده از رفتارهای غیر کلامی در جریان ارسال پیام های عاطفی توانا تر از مردان اند برای مثال هنگامی که زنی پیام عاطفی مثبتی به شوهرش می دهد اغلب از علایم غیر کلامی -بدنی (مثل لبخند زدن) و لحنی صمیمانه استفاده می کنند (سالاری فر، محمد رضا، 1389، ص 30)

در رابطه با کیفر زنان بد زبان، این طور در روایات بیان شد که علی ابن جعفر از برادرش امام کاظم (ع) پرسید: زنی که با سوء خلق بد زبانی، درشت گویی، مردش را خشمگین کند، نماز و مالش نزد خدا چگونه است؟ فرمود: در معصیت به سر می برد تا وقتی که شوهر راضی شود (انصاریان، حسین، 1390، ص 1381)

عدم تصرف در اموال شوهر بدون اذن او

چنانچه در فقه وارد شده است زن بدون اجازه شوهرش نمی تواند در مال او تصرف نماید و از مال او صدقه یا هدیه دهد و یا بدون اجازه او نذر کند، بنابراین تمام تصرف زن در مال شوهر باید با اذن و اجازه شوهر صورت گیرد، چنانچه در سایر کتب فقهی از جمله تحریر الوسیله آمده است، موارد استثنایی وجود دارد مانند زکات یا نیکی به والدین و صله رحم (جوکار، محبوبه، 1390، ص 385)

یکی از وظایف زن است که در غیاب شوهر حافظ مال و اسرار شوهر باشد، که خداوند متعال به این اشاره کرده و این گونه بیان کرده اند: ((فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ)) (زنان شایسته و صالح و درستکار در غیاب شوهر] حقوق و اسرار و اموال او را [حفظ می کنند. (سوره نساء، آیه 34)

نتیجه گیری:

با توجه به تمام مباحث حقوق زن و شوهر دانسته می شود که رابطه میان حق و تکلیف یک رابطه دو سویه و غیر قابل تفکیک است، این رابطه دو سویه زن و شوهر را به سمت تکالیفی که خداوند برایشان در قبال هم وضع کرده است، سوق می دهد و با آگاه بودن از وظایف خود و همچنین دستاویز قرار دادن برخی از تفاوت های حقوقی با یکدیگر و پذیرش این تفاوت ها که مایه جذب آنان می باشد، تعهد برای رعایت آن حقوق را نیز در خود اساسی و هر فرد با انجام وظایف خود زمینه ساز رابطه دوستی و صمیمی و رسیدن به کمال و گفتاری و سلامت روح و روان خانواده شده و زن با انجام وظایف و

تکالیفی که بر عهده دارد، نقش مهمی در رسیدن خانواده به رشد و کمال ایفا می کند و مهمترین متون دینی ما و کلمات پیامبران (ص) و معصومان (ع) سرشار از توصیه های کارآمد و متناسب با عصر حاضر، در با اساس ترین مسائل خانواده تا جزئی ترین موارد آن است. که زن با توجه به تعالیم اسلام می تواند موفق عمل کند.

منابع:

1. قرآن

2. حسین، انصاریان، نظام خانواده در اسلام، ناشر: انتشارات ام ایها- قم، چاپ: سی ام بهار 1390

3. محبوبه، جوکار، حقوق و وظایف متقابل زن و شوهر اخلاقی، فقهی و حقوقی، بهار 1390

4. محمد رضا، سالاری فر، خشونت خانگی علیه زنان، مرکز نشر حاجر، چاپ: اول، بهار 1389

5. محمد رضا، سالاری فر و محمد تقی تبیک، مقابله با خشونت خانگی علیه زنان، ناشر: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، چاپ: دوم، تابستان 1394

6. داوود، حسینی، روابط سالم در خانواده، ناشر: موسسه بوستان کتاب، چاپ: هفده هم، 1389

7. سید مجتبی، حسینی احکام و روابط زن و شوهر و همسر داری (پرسش و پاسخ ها، ناشر: دفتر نشر معارف، چاپ: هفده هم، زمستان 1390

8. معاونت تربیت فرهنگی، موسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی (ره)، خانواده پویا، ناشر: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ: سیزده هم، تابستان 1387

9. محمد مهدی، تاج لنگرودی واعظ، اخلاق زن و شوهر، ناشر: دارالکتب الاسلامیه، چاپ: اول، 1387

10. باقری طاقانکی، ناصری نژاد، برای تمام خانواده ها، ناشر: انتشارات نصایح، چاپ: دوم، پاییز 1386

12. اکبر، شعبانی، محرمانه با همسران، ناشر: انتشارات وفائی، چاپ: دوم، 1392

13. محمد رضا، سالاری فر، درآمدی بر نظام خانواده در اسلام، ناشر: مرکز نشر هاجر، چاپ: نهم، تابستان 1392

14. یدالله، کوثری، بهداشت روانی خانواده، نشر: قم: زمزم هدایت پژوهشگره علوم اسلامی امام صادق (ع)، چاپ: سوم، تابستان 1392